

Сігова Ануш Геннадіївна,

ORCID ID: 0009-0002-3703-1655

*кандидат педагогічних наук, доцент,**доцент кафедри фізичної терапії**Міжнародний науково-технічний університет**імені академіка Юрія Бугая***Копочинська Юлія Володимирівна,**

ORCID ID: 0000-0001-5018-3747

*доктор педагогічних наук, доцент,**завідувач кафедри фізичної терапії**Міжнародний науково-технічний університет**імені академіка Юрія Бугая*

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ»

PEDAGOGICAL SUPPORT OF PRACTICAL TRAINING FOR STUDENTS MAJORING IN PHYSICAL THERAPY

У статті розкрито значення педагогічного супроводу у процесі практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія» в умовах трансформації вищої медичної освіти. Актуалізується потреба в методичній, психологічній та організаційній підтримці майбутніх фахівців, зважаючи на їхню роботу з вразливими категоріями населення, включаючи дітей з особливими освітніми потребами. Встановлено, що ефективний педагогічний супровід базується на персоніфікованому підході, поетапній підтримці, залученні клінічних наставників і використанні активних навчальних методів. У дослідженні застосовано комплексну методику: спостереження, анкетування та аналіз умов проходження практики. Виокремлено основні складові супроводу: рефлексивне навчання, наставництво, міждисциплінарна взаємодія. Окрему увагу приділено практичним рекомендаціям щодо моделювання клінічних ситуацій, супроводу студентів у клініках і впровадження елементів симуляційного навчання. Визначено, що педагогічний супровід є важливою умовою формування професійної ідентичності, етичної відповідальності та готовності до практичної діяльності згідно з міжнародними стандартами фізичної терапії.

Ключові слова: фізична терапія, педагогічний супровід, практична підготовка, професійна компетентність, інклюзивна освіта, клінічна практика, наставництво, дитиноцентризм, міждисциплінарна команда, симуляційне навчання.

The article reveals the importance of pedagogical support in the practical training of students majoring in Physical Therapy within the context of the transformation of higher medical education. It highlights the need for methodological, psychological, and organizational assistance for future specialists, especially considering their work with vulnerable groups, including children with special educational needs. It is established that effective pedagogical support is based on a personalized approach, step-by-step guidance, the involvement of clinical mentors, and the use of active learning methods. The research employed a comprehensive methodology including observation, questionnaires, and analysis of internship conditions. Key components of support were identified: reflective learning, mentoring, and interdisciplinary collaboration. Particular attention is given to practical recommendations for simulating clinical situations, supporting students in clinical settings, and implementing elements of simulation-based education. It is concluded that pedagogical support is a crucial factor in developing professional identity, ethical responsibility, and readiness for practice in accordance with international standards in physical therapy.

Key words: physical therapy, pedagogical support, practical training, professional competence, inclusive education, clinical practice, mentoring, child-centered approach, interdisciplinary team, simulation-based learning.

Постановка питання в загальному вигляді. Трансформація вищої освіти України, зокрема в галузі охорони здоров'я, актуалізує потребу в посиленні практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія» як основи формування їхньої професійної компетентності. Враховуючи специфіку діяльності фізичних терапевтів – роботу з пацієнтами різного віку та з різними порушеннями опорно-рухового апарату, включаючи осіб з інвалідністю та особливими

освітніми потребами, – практичне навчання набуває особливого значення. У цьому контексті педагогічний супровід – як цілеспрямована, науково обґрунтована діяльність, що забезпечує методичну, психологічну та організаційну підтримку студентів – стає критично важливим фактором ефективної реалізації практичного компоненту освітньої програми. Він сприяє формуванню професійної зрілості, розвитку рефлексивних навичок і підвищенню готовності студентів до реальної професійної діяльності відповідно до сучасних міжнародних вимог і стандартів фізичної терапії.

З огляду на те, що фізичні терапевти безпосередньо взаємодіють із різними категоріями пацієнтів – у тому числі з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема з розладами аутистичного спектру – важливого значення набуває забезпечення якісного педагогічного супроводу їхньої практичної підготовки. Такий супровід має бути цілісним, послідовним і спрямованим на формування не лише професійних компетентностей, але й емоційної стійкості, дитиноцентричного мислення, толерантності та етичної відповідальності.

Проблема полягає в тому, що в освітньому процесі недостатньо уваги приділяється системній організації педагогічного супроводу саме під час проходження практики. Відсутність узгоджених методичних підходів, недостатній рівень комунікації між викладачами, наставниками з баз практики та студентами може негативно впливати на ефективність формування готовності майбутніх фахівців до реальної професійної діяльності.

У зв'язку з цим постає потреба в осмисленні ролі педагогічного супроводу як важливої умови формування професійної зрілості майбутніх фізичних терапевтів, адаптації їх до реальних умов клінічної практики та забезпечення індивідуального підходу до кожного пацієнта в контексті принципів інклюзії та дитиноцентризму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Упродовж останніх років значно зросла увага науковців до проблематики удосконалення практичної підготовки студентів медико-біологічного профілю, зокрема майбутніх фізичних терапевтів. У зв'язку з переходом до європейських освітніх стандартів та реформуванням медичної освіти в Україні, у науковому просторі зростає інтерес до організаційних і методичних засад педагогічного супроводу студентів під час проходження практики.

У роботах Будзин В. Р. (2022) розглядається питання забезпечення методичного супроводу самостійної та практичної роботи студентів з дисципліни «Основи медичних знань». Авторка

пропонує ефективні форми організації навчання, орієнтовані на засвоєння базових клінічних навичок і закріплення теоретичного матеріалу в умовах симульованого середовища [1, с. 47].

Гарвасюк О. В., Ткачук С. С., Малайко С. С. (2024) аналізують особливості формування професійної готовності студентів-медиків, підкреслюючи необхідність психолого-педагогічного супроводу в процесі практики, особливо в умовах емоційного навантаження та взаємодії з вразливими групами пацієнтів [3, с. 20].

У публікаціях С. Якименко та Л. Лазаренко (2023) наголошується на важливості дитиноцентричного підходу та розвитку етичної компетентності студентів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема із розладами аутистичного спектру, що вимагає належної підготовки саме на етапі проходження практики [6, с. 147].

Поряд із цим, у фахових статтях Пахомової Т., Базиляк Н., Роменської Т. (2024) розкривається значення інтерактивних методів (кейс-метод, рольова гра, груповий аналіз ситуацій) як інструментів формування критичного мислення студентів, що також є частиною педагогічного супроводу освітнього процесу [5, с. 90].

У дослідженнях Подаваленко А. П., Зеленської Л. Д. та Білери Н. В. (2023) порушується питання потреби у впровадженні педагогічного супроводу на циклах підвищення кваліфікації та в освітньому процесі в цілому, зокрема в умовах реабілітаційної медицини. Вони розглядають педагогічний супровід як засіб формування здатності до клінічного аналізу, етичного прийняття рішень та адаптації до складних практичних ситуацій [4, с. 115].

Окремий пласт наукових досліджень присвячено організації клінічної практики в рамках міжнародних освітніх проєктів, зокрема Erasmus+ RENAB, у межах якого відбулося оновлення програм з фізичної терапії, створення навчально-практичних центрів і розробка сучасного методичного супроводу. Вагомий внесок зроблено в дослідженнях колективів Сумського державного університету, Хмельницького національного університету, Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Разом з тим, аналіз наукових джерел свідчить про обмежену кількість публікацій, які цілеспрямовано висвітлюють системну модель педагогічного супроводу саме практичної підготовки фізичних терапевтів, інтеграцію дитиноцентричних підходів, специфіку роботи з пацієнтами з особливими освітніми потребами, зокрема в інклюзивному

середовищі. Недостатньо розробленими залишаються критерії ефективності супроводу, а також моделі взаємодії між студентом, наставником та освітнім закладом. Не до кінця визначені системні підходи до педагогічного супроводу практики. методи оцінювання ефективності такого супроводу та його впливу на якість підготовки майбутніх фахівців фізичної терапії.

Таким чином, незважаючи на зростання наукового інтересу до проблеми практичної підготовки фахівців у галузі фізичної терапії, потребує подальшого розвитку саме теоретичне й методичне обґрунтування педагогічного супроводу як чинника успішного професійного становлення студентів.

Мета дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практичне вивчення особливостей педагогічного супроводу під час організації практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія» в умовах трансформації вищої освіти та сучасних викликів у сфері охорони здоров'я. Визначення практичних рекомендацій щодо педагогічного супроводу у практичній підготовці студентів спеціальності «Фізична терапія».

Виклад основного практичного матеріалу. Практична частина дослідження проводилася на базі університетських клінічних центрів, медичних реабілітаційних закладів та кафедр фізичної терапії. У дослідженні взяли участь студенти 3–4 курсів спеціальності «Фізична терапія». Для аналізу ефективності педагогічного супроводу було застосовано комплексну методику, яка включала спостереження за проходженням практики, опитування студентів та клінічних керівників, а також анкетування щодо суб'єктивного рівня готовності до професійної діяльності.

Здійснювався аналіз умов, за яких реалізується практична підготовка: наявність фахових наставників, інструктажів, адаптованих навчальних програм, зворотного зв'язку після практики. Було встановлено, що ефективний педагогічний супровід включає:

- поетапну підготовку студентів до практики з використанням кейс-методів та рольових ігор;
- надання психолого-педагогічної підтримки під час взаємодії з пацієнтами;
- індивідуальне наставництво з боку викладачів та клінічних кураторів;
- рефлексивний аналіз практичного досвіду в малих групах після завершення практики.

Педагогічний супровід практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія»

є цілісною системою психолого-педагогічної, методичної та професійної підтримки, що спрямована на забезпечення ефективного переходу від теоретичного навчання до клінічної практики. Його особливості зумовлені міждисциплінарним характером фаху, високими етичними вимогами до майбутнього фахівця та необхідністю роботи з уразливими категоріями населення.

За результатами практичного дослідження визначені основні особливості педагогічного супроводу є:

1. Персоніфікований підхід до студента. Супровід враховує індивідуальні особливості майбутніх фахівців, рівень їхньої підготовки, емоційну стійкість, стиль спілкування та здатність до рефлексії. Це забезпечує адаптацію до реального клінічного середовища.

2. Поетапність і безперервність підтримки. Педагогічний супровід здійснюється на всіх етапах практики – від підготовчого до підсумкового. Передбачено проведення вступного інструктажу, поточне спостереження, надання фідбеку, супервізію та підсумкову рефлексію.

3. Залучення клінічних наставників і міждисциплінарної команди. Важливою є координація між викладачами університету та клінічними кураторами. Це дозволяє забезпечити єдність теоретичної та практичної складових навчання та підвищити ефективність професійного становлення студента.

4. Застосування активних і рефлексивних методів навчання. Супровід включає роботу з клінічними кейсами, розбір складних ситуацій, рольові ігри, моделювання професійних викликів, що сприяє розвитку критичного мислення та етичної відповідальності.

5. Формування професійної ідентичності та саморегуляції. Через підтримку та зворотний зв'язок студенти поступово усвідомлюють свою роль як майбутніх фахівців, розвивають упевненість у власних силах, професійні цінності, емпатію та здатність до прийняття рішень.

6. Орієнтація на міжнародні стандарти. Педагогічний супровід ґрунтується на принципах доказової практики, етичної взаємодії та міжпрофесійної комунікації, що відповідає сучасним вимогам до фахівців у сфері фізичної терапії.

На основі аналізу та апробації сформульовано практичні рекомендації, щодо педагогічного супроводу під час практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія», зокрема:

1. Використання клінічних сценаріїв і симуляційного навчання. Створення симуляційного залу, де студенти за участі викладачів відпрацьовують алгоритми надання допомоги пацієнтам із

неврологічними, ортопедичними чи педіатричними порушеннями. Педагог виконує роль модератора, надаючи структурований зворотний зв'язок.

2. Наставництво під час клінічної практики. Організація системи клінічного наставництва, коли за кожним студентом закріплюється досвідчений фізичний терапевт, який супроводжує його впродовж усього періоду практики. Наставник допомагає не лише з методикою, а й з емоційними труднощами, які виникають у взаємодії з пацієнтами.

3. Рефлексивні журнали та групові обговорення. Коли студенти ведуть рефлексивні щоденники під час практики, фіксуючи власні спостереження, труднощі й успіхи. Після завершення практики проводяться групові дискусії з викладачами, де здійснюється аналіз типових ситуацій, допущених помилок, визначення шляхів удосконалення професійних дій.

4. Інтеграція міждисциплінарних команд. Студенти спеціальності «Фізична терапія» працюють у мультидисциплінарних бригадах разом зі студентами спеціальностей «Медицина», «Психологія», «Соціальна робота». Це дозволяє наблизити умови навчання до реальної клінічної практики та покращити навички командної взаємодії, сприяє формуванню навичок міжпрофесійної взаємодії.

5. Вебінари та супервізії з міжнародними фахівцями. У рамках міжнародної співпраці залучання студентів до супроводу практики закордонних фахівців через онлайн-платформи. Це дає змогу студентам отримати зовнішню оцінку своїх дій та розширити уявлення про глобальні стандарти фізичної терапії.

Ці рекомендації демонструють, як педагогічний супровід може забезпечити системний підхід до розвитку професійних компетентностей, а також сприяти глибшому усвідомленню студентами власної професійної ролі.

Так за результатами експерименту було виявлено, що студенти, які проходили практику за умов цілісного педагогічного супроводу, демонстрували вищі показники сформованості професійної ідентичності, комунікативної компетентності та готовності до самостійної роботи в клінічних умовах. Позитивну динаміку також зафіксовано в розвитку критичного мислення та етичного усвідомлення професійної відповідальності.

Зважаючи на динамічні зміни в системі охорони здоров'я та освіти, подальші дослідження педагогічного супроводу практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія» мають бути спрямовані на поглиблення наукового аналізу механізмів адаптації студентів до клінічного середовища, розробку ефективних моделей наставництва, оцінювання впливу педагогічного супроводу

на рівень сформованості ключових професійних компетентностей.

Перспективними напрямками є:

- вивчення ефективності застосування цифрових освітніх технологій (наприклад, симуляторів, платформ віртуальної реальності) у контексті педагогічного супроводу;

- розробка адаптованих індикаторів якості педагогічного супроводу на основі міжнародних стандартів;

- порівняльний аналіз моделей супроводу в різних країнах Європи для впровадження кращих практик в українську систему освіти;

- дослідження взаємозв'язку між рівнем педагогічного супроводу та формуванням професійної ідентичності у студентів-фізичних терапевтів;

- розробка програм підвищення кваліфікації для викладачів і клінічних наставників з питань ефективного педагогічного супроводу студентів.

Актуальним залишається також вивчення впливу емоційно-психологічної підтримки на успішність професійного становлення студентів під час проходження практики.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу окреслити специфіку педагогічного супроводу практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія» як складного, багаторівневого процесу, що потребує цілеспрямованої організації, індивідуального підходу та інтеграції сучасних освітніх технологій. Основними особливостями педагогічного супроводу в цьому контексті є: орієнтація на розвиток клінічного мислення й етичної відповідальності, впровадження рефлексивних практик, підтримка емоційної стійкості студентів, залучення до мультидисциплінарного командного середовища та формування здатності до самостійного прийняття рішень.

Практичне дослідження, проведене на базі закладів вищої освіти, підтвердило ефективність застосування таких форм супроводу, як клінічне наставництво, рефлексивні щоденники, симуляційне навчання, міждисциплінарна співпраця та зворотний зв'язок із викладачем. Ці елементи сприяли якісному засвоєнню професійних навичок, розвитку комунікативної компетентності та підвищенню впевненості студентів у власних силах.

На основі аналізу та апробації сформульовано практичні рекомендації, зокрема:

- забезпечення системності педагогічного супроводу через впровадження поетапних програм наставництва;

- використання технологій симуляційного моделювання ситуацій клінічної практики;

- організація рефлексивних групових обговорень та зворотного зв'язку;
- залучення студентів до міждисциплінарної командної роботи;
- проведення тренінгів для викладачів і клінічних керівників з розвитку супервізійних компетентностей.

Отже, педагогічний супровід у системі практичної підготовки майбутніх фізичних терапевтів має бути цілісним, інтегрованим та орієнтованим на формування ключових професійних і соціальних компетентностей відповідно до сучасних вимог сфери охорони здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Будзин В. Р. Підготовка майбутніх фахівців фізичної терапії до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. *Вісник Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2023. № 2. т. 56. С. 45–49.
2. Базильчук О. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до роботи з відновлення здоров'я спортсменів: теоретично-методичний аспект : монографія. Хмельницький : ПП Монускрипт. 2018. 534 с.
3. Гарвасюк О. В., Ткачук С. С., Малайко С. С. Сучасні підходи до організації практичної підготовки майбутніх фізичних терапевтів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*. 2023. № 3К (154). С. 19–24.
4. Подаваленко А. П., Зеленська Л. Д., Білера Н. В. Інноваційні освітні технології в підготовці фахівців фізичної терапії: досвід впровадження. *Актуальні проблеми педагогіки і психології*. 2023. № 1. С. 112–118.
5. Пахомова Т., Базиляк Н., Роменська Т. Педагогічний супровід професійної підготовки студентів у галузі фізичної терапії: дослідницький аспект. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2024. № 4. С. 89–93.
6. Якименко С., Лазаренко Л. Формування міжпрофесійної взаємодії у процесі практичної підготовки студентів спеціальності «Фізична терапія». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 1. С. 144–150.